

Dílna čtení jako pramen a oáza dětského čtenářství – 1. část

HANA KOŠULIČOVÁ, MILOŠ ŠLAPAL

Základním zdrojem, z kterého může žák čerpat při svém růstu ke čtenářské a kritické gramotnosti, je prožitkové čtenářství. Pravidelné čtení spojené s prožitkem zvyšuje šance každého dítěte, že získá přesvědčený postoj ke čtení a ovládne i náročné čtenářské dovednosti. Jednu z možností, jak cíleně a pravidelně rozvíjet prožitkové čtenářství, nám nabízí dílna čtení.

Moje čtenářství, Kateřina B., 8. C

„V 8. třídě je to všechno jiné! V sedmičce jsem četla jen sem tam, ale teď čtu každý den. Neusnula bych bez knížky v ruce! Hrozně mě to baví, daleko víc než v 7. třídě, protože jsem se dostala k lepším knihám. Knížky si vybírám podle upoutávky na knize, ale někdy i podle obalu. Myslím si, že si vybírám hodně dobře. Vždy mě ta knížka baví nebo mě něčím zaujme. Čtení prostě miluju! Co bych potřebovala k vylepšení svého čtenářství? Větší vydrž! Jelikož čtu večer před spaním, tak někdy docela brzo usínám.“

Počet přečtených knih: 16, počet přečtených stran: 3 341 (září–prosinec)

„Dílna čtení je příležitostí pravidelně zažívat příjemnou a klidnou chvíli v přátelském, nesoutěživém prostředí. Dílna čtení utváří návyk pravidelného čtení. Všimám si, že ten, kdo hodně čte, více propojuje události, vnímá souvislosti, roste jeho kritická gramotnost.“

Jiřina Hrbáčová, ZŠ Háj ve Slezsku

Dílna čtení se odlišuje od běžných hodin u nás ve škole

Pro děti, které nemají ke čtenářství vztah, ale i pro děti z čtoucích rodin je na dílně čtení uchvacující to, že každý má svobodný výběr knihy, určuje si své osobní tempo čtení, dopřává si nerušené čtení jen pro sebe. Čtení knih však není pouze individuální činnost. Poskytuje nám příležitost hovořit s ostatními o zajímavých, závažných osobních i společenských tématech, která jsou v knihách přítomna. Společné hovory utvářejí přátelské vazby mezi dětmi. V čtenářsky naladěné třídě dostávají žáci cenné uznání od druhých, získávají chuť číst zase a více a povídání o knihách s dalšími čtenáři zvyšuje v očích dětí zajímavost a prestiž čtení knih.

Dílna čtení má pro mě význam

Dílna čtení je celoroční systém práce, který pomáhá žákům v tom, aby se stali skutečnými čtenáři. Praktický systém vychází z programu RWCT¹, rozečítá i děti, které se dosud čtení vyhýbaly, rozvíjí čtenářské dovednosti a vytváří ve třídě čtenářské společenství. Provází žáky na cestě k složitějším, náročnějším knihám a vyspělejšímu čtenářství. Dílnu čtení můžeme v různých modifikacích využívat také pro děti v mateřských školách, její formát je využitelný pro práci se středněškolskými studenty i s dospělými čtenáři.

Existuje významná souvislost mezi zájmem o čtení, čtenářskou gramotností a vzdělávacími výsledky žáků. Žáci, kteří pravidelně čtou beletrii, se lépe učí ve všech předmětech. Pokud se nám tedy podaří rozečíst naše žáky a přivést je k pravidelné četbě, můžeme výrazně ovlivnit i celkové vzdělávací výsledky jednotlivých žáků.

Tři principy dílny čtení vystihují, co je pro tento formát nejpodstatnější: **svobodný výběr knih – pravidelnost a dostatek času na čtení – sdílení**. Jádrem dílny čtení je samostatné čtení v duchu s knížkami, které si žák vybírá pro své potěšení. Minimální doba pro čtení je 15 minut. Optimální doba je alespoň 20–30 minut denně. Na prvním stupni může učitel mnohem snadněji zařizovat, aby děti četly v ideální, každodenní frekvenci. To, bohužel, není především na

¹ Program RWCT shromáždil evidence-based metody a metodické formáty pro rozvoj čtení a psaní. Jeho zásluhou se dílna čtení i její doplňující protějšek dílna psaní dostaly do rukou českých učitelů. Jejich popis najdeme např. v ATWELL, N. *In the Middle: Writing, Reading and Learning with Adolescents*. Portsmouth: Heinemann, 1987.

druhém stupni v našich školách zatím možné, ale i 30 minut tichého čtení jednou týdně, přecházející do domácí četby, je významný krok tímto směrem. Pravidelné čtení spojené s prožitkem z četby je klíčové. Skutečným čtenářem se stává pouze ten člověk, který pravidelně čte a má čtení rád.

Dílno čtení může mít více variant od zcela volného čtení po učitelem výrazněji řízené hodiny. Při volném čtení si žáci sami vybírají, nejen co budou číst, ale i jakým způsobem budou na četbu reagovat a jak budou své dojmy sdílet. V řízenějších dílnách čtení učitel připravuje minilekce, kterými cíleně rozvíjí dovednosti a znalosti žáků, aby je pak mohli uplatňovat při svém čtení, a prohlubovat tak svůj čtenářský prožitek.

„Dílny čtení pro mě znamenají neustálé objevování. Jako čtenář stále dokola objevuji kouzlo a moudro dětských knih. Prostřednictvím dílen čtení objevuji taje dětského přemýšlení. Neustále objevuji cesty, jak dílny čtení vylepšovat, aby byly pro mé žáky atraktivní, abychom se na ně všichni těšili a společně se učili.“

Kateřina Sládková, ZŠ Za Nádražím, Český Krumlov

Knihy máme nadosah

Pro dílnu čtení je třeba zajistit čtenářsky podnětné prostředí, ideálně v celé škole. V třídních knihovničkách by děti měly mít nadosah širokou škálu knih, které jsou pravidelně obměňovány a nechybí mezi nimi novinky a bestsellery. Minimální počet knih ve třídě zjistíme podle jednoduchého pravidla – vynásobíme počet žáků číslem dvě, nebo ještě lépe číslem

tři. Pro 25 žáků tak potřebujeme alespoň 50–75 různých knižních titulů. Pro malé děti, které čtou obrázkové knihy s minimem textu, potřebujeme knih ještě více, neboť jsou schopny přečíst knihu víceméně na jedno čtení. Systém výpůjček by měl být co nejjednodušší a založený na důvěře v žáky. Pokud se žáci spolupodílejí na výběru knih, jejich rozřazení, půjčování a opravování, považují knihovnu ještě více za svůj prostor a starají se o ni. Ve škole by měla také fungovat velká knihovna, kam se pohodlně vejde alespoň jedna třída. Mohou zde probíhat dílny čtení i další aktivity zaměřené na rozvoj čtenářství. Čtenářsky pokročilé školy zřizují na chodbách i čtenářské koutky s volně přístupnými knihami. Na zajištění materiálních podmínek vhodných k rozvoji čtenářství se musejí podílet nejen jednotliví učitelé, ale celá škola a její vedení. Získávání nového knižního fondu by mělo být společným úkolem, do kterého jsou přizvány i děti.

„Vnímám, jak se u dětí postupně rozvíjí zájem o čtení, radost ze čtení a také potřeba sdílet to, co právě přečetly. Mám možnost pozorovat, jak a podle čeho si děti knížky vybírají, jak si je doporučují, čím se inspiřují, o čem si nad příběhy povídají. Čtení knih a sdílení přečteného se stává přirozenou součástí jejich školního života, stejně jako třídní knihovnička, průběžně doplňovaná knihami, které děti rády čtou, ale i tituly, které mohou být čtenářskou výzvou, vzbuzují zájem. Některé děti si povídají o knihách i doma s rodiči, ale přesto říkají, že s vrstevníky je to jiné, zajímavější, lepší. Dílna čtení je bezesporu nenahraditelným prostředkem k tomu, co může činit žáka radostným, zvědavým a nadšeným čtenářem.“

Kateřina Gaszková, ZŠ a MŠ Kopernikova, Třinec

Hana Košuličová,
pedagogická konzultantka
a členka odborného týmu
projektu Pomáháme školám
k úspěchu

Miloš Šlapal, pedagogický
konzultant a člen odborného
týmu projektu Pomáháme
školám k úspěchu

